

KANTZERRA KIMIKAREN ETA SATSUDURAREN ONDORIO

Duela bostpasei hilabete, ANAITASUNA hontako 298. zenbakian, Medikuntz Hiztegirako Mintegikoek kantzerrari buruz eginiko lantto bat agertu zen. Gogoz irakurri nuen, eta, egia esan, horren antzeko beste artikuluren bat noiz argitaratuko duten zain nago. Osasunari buruzko gorabeherak eta oinharrizko informazioa guztientzako interesgarriak direlarik, bide hortatik saia litezen eskatuko nieke. Ba dakit lanean ari direla, eta horregatik, esperantzarik ez zait falta.

Dena dela, bitartean, eta nahiz eta ni mediku ez naizen, ausartu eginen naiz, kimikak eta satsudurak kantzerraren sorreran duketen garrantzia frogatzen duten zenbait datu agertzera.

Inguruko baldintzak eta kantzerra

Gaur egungo ikertzaile gehienek eritziaren arauera, inguruko baldintzak dirateke, kasurik gehienetan, kantzerra sorterazten duten kausak. Haien ikerpenen arauera, kantzerraren guztietarik 80 %, guti gorabehera, modu hortan sortuak dira.

Eta zein da inguruko baldintzek kantzerraren sortzean duten zerikusia? Hara! Industri aitzinamenduarekin batera, kimikak ere aitzinamendu handia (izugarria esanen nuke nik) ukan du. Gaur egun, milioi erditik gora konta daitezke, munduan erabiltzen diren konposatu kimiko desberdinak; gehienak gizonak asmatuak dira, hau da, aurretik Naturan ez zudenak. Eta horietatik asko eta asko, eoe luzetan gizonarengan eta Naturan ukan dezaketem eragina ezagutu gabe, erabili egiten dira eguneroko bizitzan.

Konposatu kimiko horietariko batzu eguratsera jaurtikitzen dira lasaiki, lantegietako kebidetan gora; beste batzu hibai edo itsasoetako uretara jaurtikitzen dira; beste batzu janariei eransten zaizkie asmo desberdinez (kolore egokia emateko edo abarretarako); eta hola.

Gai kimiko berri horik giza gorputzera heltzen direnean, beronen autodefentsarako medioak funtzionatzen hasten dira. Eta, nola edo hala, eliminatu, deuseztu edo transformatu egin behar ditu; bestela, denborarekin problema gogorak sor baitaitezke gorputzean.

Idatzitakoak irakurririk, ez bide da harritzekoa, kantzerra kimik produktuen eta satsuduraren ondorioa dela entzutea. Eta horixe da, hain zuzen, amerikarrek eginiko Kantzerraren Atlasetik eta frantsesek Lyon-eko *Centre International de Recherches sur le Cancer* delako antolamenduan eginiko lanetatik ateratzen den ondorioa. Azterketa estatistikoen bitartez, kantzerraren eta kimik industriaren kokatzearen artean elkarkidetzat handia degoela frogatu izan da.

Zenbait kantzerraren sortzaile

Baina, jeneralki hitz egiten aritu gabe, zenbait kasu konkretu aipatzea hobe dela uste dut.

—Edari batzu egitean (laranjadak egitean, adibidez) erabiltzen diren ziklamatoak, oso arriskugarriak dirateke. Hamar astetan sodio ziklamatoa hartzen egon ondoren, esperimintutan erabili ziren animalietariko erdiei, puxika-kantzerra sortu izan zitzairen. Estatu Batuetan debekaturik dago ziklamatoen erabiltzea; baina, hala ere, Europan normalki erabil daitezke (eta erabiltzen dira) ziklamatoak aipaturiko edarietan.

—Ile tindakariak ere kantzerraren sortzaileak dirateke. Kuiek eginiko ikerpenek, hori pentsatzera garamatzate behintzat. Eta New York-eko mediku batek (Nathaniel Shafer izenekoak, prezeski) oraintsu argitaraturiko estatistika ikusi ondoren, ileak tindatzeko gogoa kenduko zaie nonbait emakumei: Bular kantzerra zutèn 100 emahumeren artean, laurogei ta hamazortzik ile tindakari iraunkorrak erabili ohi zituzten.

—Petrolio errefinategi inguruetakoko satsuduraren kausaz, bertako lurretik hartzen diren produktuek, normala baino hamar aldiz bentzopireno gehiago edukitzera hel daitezke. Eta, antza denez, gai kimiko hori kantzerraren sortzaile da.

Ikusten den bezala, kasu hauetan guztietan, artifizialak diren gai kimiko batzuk, eta satsudurak berak, zerikusi handia dukete zenbait kantzerraren sorreran.

“Muta-test” delakoa

Oraintsu arte, mediku askoren ardura bakarra kantzerraren sendapena lortzea izan da. Haien jatorriari buruz, idèiak eta eritziak ez daude guztiz argi. Hala ere, geroari begira, kantzerra sendatzeaz gain, eritasun hori sorterazten duten kausen aurka jokatzeko ere eduki beharko da kontutan.

Ba dakigu, jakin, zenbait gai kimikoren eraginez, kantzerra sor daitekeela. Konposatu kimiko gehienek eraginaren berririk ez dugu, ordea. Oraintsu erabiltzen hasi den “muta-test” izenekoari esker, dirudenez, zeintzu gai diren kantzerraren sortzaile jakin daitezke. Test hortan, hesteetako bakteriak batzuetan erabiltzen dira. Bakteria horiek mutaketak pairatzen dituzte beren egituran zenbait konposatu kimikoren eraginean. Eta, ikusi denaren arauera, ba dirudi ezen koposatu kimiko berberok (hau da, mutaketak sorterazten dituztenak) kantzerraren sortzaile direla.

“Muta-test” horren bidez lortu diren gertatuek, hori pentsatzera bultzatzen gaituzte behintzat. Kasu batez, aipa dezagun Commoner izeneko ikertzaileak eginiko ikerpenak. Ikertzaile honek 92 substantziari aplikatu ukan die aipaturiko test hori. Aurretik ba zekien segurtasun handiz, 92 horietarik 50 substantzia ez zirela kantzerraren sortzaileak eta beste 42ak kantzerraren sortzaileak zirela. Test hori egitean, kasu bitan izan ezik beste guztietan, behar zèn erantzuna lortu ukan du. Beraz, ba dirudi test hori nahiko fidagarri dela.

Ondorioak

Aipaturiko “muta-test” hori, oraindik perfekzionatu eta biribildu gabe dago; baina etorkizun hurbil batetan hobetuz eta fidagarriago bihurtuz joanen dela pentsatzeko gauza da. Eta hori lor dadinean, edozein produktu merkatutara banatu eta zabaldu baino lehen, aurretik test hori gainditua izan beharko dateke. Eta testaren arauera produktu hori arriskugarri gerta eta ager badadi, debekatu eginen dateke haren merkatal banapena.

Bitartean, milaka produktu banatzen dira merkatuetan, eta hainbat satsukarik satsutzen dute gure inguruko eguratsa eta Natura; eta guk ez dugu haien arriskugarritasunaren ideiarik ere ez. Hori jakiteko esperimenterik egin dea? Ez. Esperimentu bakarra, gizonok eginen ari dena da; hau da, gizonok gara —produktu kimikoen kontsumatzaile eta satsuturik dauden eskualdeetako bizilagun garen aldetik— mundu mailan aurrera eramaten ari den esperimentu munstro horren kuia.

“Industri aitzinamenduari ordaindu behar zaion zerga da hori” diote batzuk. Zer gertatuko ote litzateke, test horri jarrairik, hainbat eta hainbat gai kimiko debekatuko balira? Lantegi askok beren atean hitsi beharko litzukete noski. Baina gizonen osasunak ez ote du, gizarte kontsumista honek markatzen dizkigun helburuen lortzeak baino garrantzi handiagorik? Galdeok, nik neure buruari egiten dizkiot. Eta ez dut erantzunik.

J. R. Etxebarria